

Міграція – проблема сучасних реалій Польщі

Moskva Sabina. Migration as a problem of Polish modern realities / Sabina Moskva // Problems of Modern Psychology: Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / edited by S.D.Maksymenko, L.A.Onufrieva. – Issue 25. – Kamianets-Podilsky: Aksioma, 2014. – P. 293-299.

Сабіна Москва. Міграція – проблема сучасних реалій Польщі. У статті висвітлюється проблематика міграції та її масштабів, ознак демо-соціальних мігрантів, а також розглядається поняття «діти мігрантів». Автор підкреслює важливість усвідомлення суспільством наслідків, які несе з собою заробітчанська еміграція. Глобальні суспільні, політичні, економічні і культурні зміни, які відбуваються в останніх декадах, стають причиною того, що питання міграції стає одним із найважливіших явищ суспільного життя в Польщі. Поняття закордонних міграцій розглядається в різних аспектах, у політичній, психологічній, економічній, історичній площині. Проблема функціонування родин, члени яких перебувають на заробітках, є досить багатоаспектною та надзвичайно складною. Масовість і розповсюдженість міграції значною мірою впливає на образ сучасних польських сімей.

У наступній частині автор ширше описує негативні наслідки міграцій, які переживають сім'ї. «Неповність» сім'ї, спричинена міграцією одного з батьків чи батьків, викликає негативні наслідки у виховному процесі. Безсумнівно, така міграція змінює структуру та спосіб реалізації основних функцій родини. До цих наслідків відноситься також порушення у процесі комунікації. Виїзди за кордон як на певний період, так і на постійно, визначають спосіб спілкування в родині – опосередковано чи безпосередньо. Можна констатувати той факт, що крім економічних втрат, життя в еміграції пов'язане з високим психологічним напруженням. Відсутність одного з батьків відображається на виховному процесі, що призводить до виникнення в психіці дитини невідворотного спустошення, а негативні наслідки можуть проявитися в дорослому житті. Тому батьки повинні замислитись, якими можуть бути наслідки міграції для розвитку дитини.

Ключові слова: міграція, наслідки міграції, сім'я, дитина, заробітчанська еміграція, заробітки, виховний процес.

Сабіна Москва. Миграция – проблема современных реалий Польши. В статье выясняется проблематика миграции, её масштабов, признаков демосоциальных мигрантов, а также рассматривается понятие «дети мигрантов». Автор подчёркивает важность осознания обществом последствий, которые несёт с собой эмиграция, связанная с заработками. Глобальные общественные, политические, экономические и

культурные изменения, которые происходят в последних декадах, становятся причиной того, что вопрос миграции является одним из важнейших явлений общественной жизни в Польше. Понятие заграничных миграций рассматривается в разных аспектах, в политической, психологической, экономической, исторической плоскости. Проблема функционирования семей, члены которых находятся на заработках, являются достаточно многоаспектными и чрезвычайно сложными. Массовость и распространённость миграции в значительной степени влияет на образ современных польских семей.

В следующей части автор статьи более подробно описывает негативные последствия миграций, которые переживают семьи. «Неполнота» семьи, вызвана миграцией одного из родителей или обоих родителей, влечёт за собой негативные последствия в процессе воспитания. Несомненно, такая миграция изменяет структуру и способ реализации основных функций семьи. К последствиям относится также нарушение в процессе коммуникации. Выезды за границу, как на определённый период, так и на постоянно, определяют способ общения в семье – опосредствованно или непосредственно. Можно констатировать тот факт, что кроме экономических потерь, жизнь в эмиграции связана с высоким психологическим напряжением. Отсутствие одного из родителей отображается на воспитательном процессе, который приводит к возникновению в психике ребенка неотвратимого опустошения, а негативные последствия могут проявиться во взрослой жизни. Поэтому родители должны задуматься о влиянии миграций на развитие ребёнка.

Ключевые слова: миграция, последствия миграции, воспитательный процесс, семья, ребёнок, эмиграция, заработки.

Постановка проблеми. Люди, які працюють за кордоном, усе частіше мусять зустрічатись з негативними наслідками трудової еміграції. Кожне розлучення тягне за собою значний ризик для сім'ї та подружжя. Саме в такий момент необхідно взяти комплексних заходів, метою яких є усвідомлення та розуміння суспільства в сфері питань щодо ризиків еміграції. Сьогодні проблема міграції є однією з найважливіших в суспільному житті Польщі. Відсутність великої кількості осіб в країні, тобто постійно перебуваючих та працюючих за межами держави людей, відображається на функціонуванні країни в галузі права, суспільних та культурних проблем. Тому існує необхідність у проведенні досліджень щодо наслідків в'їздів мігрантів для функціонування окремих осіб, їх родин та державних структур.

Еміграція сьогодні – це прояв волі і свобод, а не тільки економічний примус. До виїзду часто схиляють відсутність роботи і перспектив в рідному місті, іноді трапляється, що бажання швидкого збагачення перетворюється на втечу від клопотів та родинних невдач. Західний світ вважається шансом на краще

майбутнє, на швидше підвищення по роботі, на отримання більшої кількості грошей.

Мета ношої статті – теоретико-психологічний аналіз проблеми міграції як проблеми сучасних реалій Польщі.

Головною метою діяльності багатьох батьків є гарантування їм та їх дітям бажаного матеріального положення. На думку багатьох людей, виїзд за кордон є найшвидшим і найдоступнішим способом поліпшення матеріальної ситуації родини (В. Matujas, 2008; С. 234). Явище міграції є предметом дослідження багатьох наукових дисциплін, тому і зустрічається величезна кількістю визначень цього терміна в залежності від точки зору.

Міграція – зміна місця проживання на певний час чи на постійно, це переміщення індивідів чи їх груп на територію іншої країни (Е. Marek 1995; С. 1-2).

Міграція визначається і як відносно стала зміна місця проживання, яка відбувається в географічному просторі. З міграцією пов'язана і зміна суспільного статусу, тобто ситуації, в якій мігрант змушений обрати розлуку з родиною, знайомими, в більш ширшому розумінні – з членами народу, етнічної групи, що пов'язується зі зміною оточуючих суспільних відносин (Р. Kaszmarczyk, 2005; С. 18).

Не кожне просторове переміщення індивіда чи суспільної групи за межі їх країни, називають еміграцією. Словник демографічних термінів визначає еміграцію як виїзд з Батьківщини до іншої держави на постійно чи на багато років через певні погляди, наприклад: релігійні, політичні, економічні. М. Лятух визначає цей вид еміграції як періодична, тимчасова еміграція з метою заробітку.

В літературі можна знайти і визначення поняття еміграції, яке давали діти мігрантів. Цей термін визначали діти та молодь, які зіштовхнулись з досвідом міграції щонайменше одного з батьків, залишаючись протягом цього часу під опікою лише матері, батька, братів та сестер або ж під наглядом не таких близьких родичів. До дітей мігрантів належать ті діти й молодь, один з батьків яких сьогодні мігрує, а також дорослі особи, які мали справу з цією міграцією в дитинстві (S. Veřbas, 2011; С. 39).

Інформація про дітей мігрантів можна отримати з трьох основних джерел: 1) з наукових досліджень щодо міграції; 2) від людей, які зіштовхувались з подібним явищем; 3) від психологів, терапевтів, педагогів, соціальних працівників, які допомагають мігрантам та їх дітям.

Проблему закордонної міграції можна розглядати в різних аспектах: економічному, політичному, демографічному, психологічному та історичному. Аналізуючи окремі процеси та яви-

ща, що стосуються закордонних міграцій, можна відзначити їх багатогранність, здатність доповнюватися та формувати причинно-наслідкові зв'язки. Завданням соціальної педагогіки є врахування багатоаспектності питань міграції, знання конкретних фактів, пов'язаних з нею, здійснення їх опису та оцінки.

В більшості випадків дискусії щодо міграції зосереджуються на економічних і суспільних наслідках «мобільності». Однак, зазвичай, знання з цієї теми досить незначні. Можна відзначити, що в Польщі на протязі останніх кількох років спостерігається процес поступового переходу від фази ентузіазму до серйозних побоювань, які виникають через «мобільність» поляків.

Молоді люди працездатного віку покидають Польщу, що посилює процес старіння нації. На рівні суспільних наслідків підкреслюється негативний вплив міграції, передусім, на родину. З іншого боку, компетенції, що здобуваються за кордоном, зокрема трудова етика, знання мови та різноманіття культурних відносин, можуть впроваджуватися в Польщі і змінювати образ та імідж місцевих спільнот.

Слід звертати увагу й на зацікавлення педагогів родиною, в якій хтось мігрував. Вони також розглядають різні наслідки міграції, впливу яких зазнають сім'ї. Наслідки можна розглядати в двох аспектах: в контексті індивідуальної долі окремих осіб або ж в сукупності цілої родини. Важливим завданням є діагностування життєвої ситуації, що виникла у дітей з родини заробітчан. Якщо відсутні батьки усвідомлюють свою роль та функції, якщо цінують родинні зв'язки, то наслідки розлуки не обов'язково мусять бути негативними. Разом з подовженням терміну відсутності одного з членів родини, росте і кількість осіб, які незадоволені певною життєвою ситуацією. Багатомісячна розлука викликає чимало труднощів і проблем.

З часом відбувається послаблення подружніх та родинних зв'язків, що не раз завершується розлученням подружжя. Наслідками розлучення родин також є міграція. Через свою специфіку, як тимчасові, так і постійні приїзди, визначають спосіб підтримання контактів в сім'ї. Якщо міграція періодична, то сім'ї частіше контактують безпосередньо, що призводить до сприйняття ритму життя, розділеного на етапи міграції та повернення. Ситуація погіршується тоді, коли обоє батьків періодично виїжджають за кордон. В такому випадку життя родини стає нестабільним, порушується через почергову відсутність татусів чи матерів.

Необхідно, щоб батьки правильно обирали методи свого соціалізаційного впливу, належні форми піклування про дитину, і, насамперед, підтверджували ці дії власним прикладом.

«Неповність» сім'ї призводить до негативних наслідків виховного процесу, двояко впливаючи на дитину: опосередковано та безпосередньо. Опосередкований вплив здійснюється тоді, коли відсутність одного з батьків впливає на іншого. Це формує певний вид поведінки та відносин, після чого відбувається вплив на дитину. Безпосередній вплив пов'язаний з відсутністю одного з батьків, що напряму впливає на дитину і веде до нестачі правильних прикладів поведінки і особистих моделей. Діти з таких родин частіше за інших реалізовуватимуть свої ролі неповноцінно, гірше орієнтуватимуться в суспільних ролях.

Частою причиною міграції є подружні проблеми, відсутність компромісів, дорікання, постійні домовленості, що уже не вперше пов'язується з матеріальним положенням. Люди, які виїжджають та залишаються в Польщі, зазнають економічних, суспільних та психологічних проблем. Трапляється й так, що подружжя, бажаючи врятувати свій домашній бюджет або союз, приймає рішення «розлучитися», тим самим позбавляючи своїх нащадків одного з опікунів. Така ситуація дуже небезпечна для сім'ї, адже означає втрату зв'язку з дитиною та покинення її.

Виїзд одного з батьків на заробітки до іншої країни надзвичайно травмуючи впливає на дітей. Можна констатувати той факт, що, крім економічних втрат, життя в еміграції пов'язане з високим психологічним напруженням. Люди, які прийняли рішення емігрувати, часто пригадують відчуття самотності, що відбувається через мовний бар'єр чи труднощі спілкування з місцевими мешканцями, які звинувачують поляків у тому, що вони відбирають їх робочі місця (R. Kowal, 2011; С. 64–65).

Педагоги попереджають про величезну кількість негативних наслідків виїздів батьків за кордон. Опікунсько-виховні умови різко погіршуються, коли за межами держави перебувають двоє батьків. Виїзди за кордон як на певний період, так і на постійно, визначають спосіб спілкування в родині – опосередковано чи безпосередньо. Якщо батьки мігрують періодично, тоді легше контактувати безпосередньо, що сприяє сприйняттю ритму життя, яке поділяється на етапи міграції та повернення. Коли обоє батьків періодично виїжджають за кордон, життя родини порушується через почергову відсутність татів чи матерів.

Дослідження Г. Мілковської і А. Кулеси показують, що діти, обоє батьків яких працюють за кордоном, характеризуються високою мінливістю поведінки, низьким відчуттям власної цінності, рідко діють з власної ініціативи, в них чітко простежуються антисуспільні нахили (S. Webas, 2011; С. 41).

Важливою проблемою тимчасово розлучених родин є виховні моменти. Діти прогулюють уроки, вживають стимулятори, що спровоковано відсутністю цікавості у батьків щодо дітей, їх відсутності. Причиною суспільного непристосування дитини може бути: надзвичайно мало часу присвяченого дитині, більша свобода, відсутність неухильного дотримання визнаних суспільством принципів (Т. Е. Olearczyk, 2007; С. 109).

Серед недоліків сімей емігрантів потрібно вказати і на порушення процесу спілкування, який проявляється в непосвячені відсутнього члена родини в проблеми, з'являються тенденції до обмеження суспільних контактів, а також ізоляції чоловіка чи дружини, які залишились в країні. Батько перестає бути прикладом або чоловік переймає обов'язки дружини.

Діти або швидко дорослішають, або ж бунтують і впевнюються в тому, що в родині істотну роль відіграють гроші і споживацький стиль життя, а не контакти і зв'язки.

Відсутність одного з батьків відбивається на процесі виховання, призводячи до появи в психіці дитини незворотних змін, негативні наслідки яких можуть проявитись в дорослому житті. Частина з них бере на себе роль, що належить дітям родин з проблемами з алкоголем.

Популярним явищем сьогодення є міграція за кордон цілих родин. Найчастіше це відбувається наступним чином: першим виїжджає батько, знаходить добре оплачувану роботу, місце проживання, знайомиться з чужоземними звичаями, мовою та культурою, дізнається про освіту дітей в іншій країні. Наступний етап – переконання дружини в необхідності залишити минуле життя позаду і виїхати до нової країни. Дружина, бажаючи добра дітям, згоджується на переїзд. Головними причинами виїздів є: вивчення мови, соціальне забезпечення, краща освіта і перспективи.

Висновки. Проблематика міграції – це багатоаспектне та складне явище, поширеність і масовість якого істотно впливає на образ сучасних польських родин. Важке матеріальне становище, сприйняття міграції, вільний потік працівників, а також розбудована міграційна мережа – усе це фактори, які сприяють прийняттю рішення на користь міграції.

Рішення про міграцію з метою заробітків дається нелегко. Кожна людина перед виїздом повинна мати можливість на розмову з психологом, який розповість про те, наскільки зміниться її родина після виїзду, якими будуть наслідки розлуки для розвитку дитини. Тому, виконуючи роль батьків, перш за все слід думати про благо дитини. Якщо виїзд усе ж таки насправді необхідний, то найкраще для батьків узяти дитину з собою за кордон.

Список використаних джерел

1. Matyjas B., Dzieciństwo w kryzysie; etiologia zjawiska, Wydawnictwo Akademickie «Żak». – Warszawa, 2008.
2. Kowal R. Eurosieroctwo- wpływ zjawiska na funkcjonowanie współczesnej rodziny. – Radom, 2011.
3. Bębas S. Zagrożenia i problemy współczesnej rodziny. – Radom, 2011.
4. Olearczyk T.E. Sieroctwo i osamotnienie. Pedagogiczne problemy kryzysu współczesnej rodziny, WAM. – Kraków, 2007.
5. Kaczmarczyk P. Migracje zarobkowe Polaków dobre przemian, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego. – Warszawa, 2005.
6. Słownik pojęć demograficznych. – Warszawa, 1973.
7. Marek E. Migracje zagraniczne i uchodźstwo we współczesnym świecie // Polityka Społeczna. – 3/1995.

Sabina Moskva. Migration as a problem of Polish modern realities. The article deals with the range of problems connected with migration, its scale, features of demoesocial migrants and the concept of migrants' children. The author underlines the importance of society consciousness of the consequences that are carried with earning emigration. Global public, political, economic and cultural changes, that take place in the last decades, become a reason that the question of migration is one of the major phenomena of public life in Poland. The concept of foreign migrations is examined in political, psychological, economic, historical aspects. The problem of families functioning, whose members are on earnings, is multivariable and extraordinarily difficult. Mass character and prevalence of migration largely influence the image of modern Polish families.

In the next part of the article the researcher widely describes negative consequences of migrations that are experienced by families. The «incompleteness» of family, caused by migration of a parent/parents, gives rise to negative consequences in the educational process. Undoubtedly, such migration changes the structure and realization methods of family basic functions. Violation of communication process is among these consequences. Abroad departures on a certain period or constantly determine the method of communication in family – mediately or directly. It is possible to ascertain, that except economic losses, life in emigration is related to high psychological tension. Absence of a parent is reflected on the educational process that results in child's psychic changes of inevitable devastation, and negative consequences can be developed in adult life. Therefore parents must be thoughtful about influence of migrations on the development of a child.

Key words: migration, consequences of migration, family, child, emigration, earnings, educational process.

Отримано: 19.07.2014 р.